

پرتواند راسل

شرح انتقادی فلسفه لاینیتس به ضمیمه قطعات برجسته

به همراه مقدمه جدید جان اسلاتر

ترجمه

ایرج قانونی

فهرست مطالب

یازده	مقدمه مترجم
۱	مقدمه
۸	پیشگفتار راسل بر چاپ دوم
۱۳	پیشگفتار راسل بر چاپ اول
۱۷	علائم اختصاری
۱۸	فصل اول مفروضات اولیه لایبنیتس
۱۸	۱. چرا لایبنیتس هرگز اثری بزرگ ننگاشت
۱۹	۲. عملکرد مفسرین لایبنیتس
۲۰	۳. دو نوع ناسازواری در فلسفه او
۲۱	۴. مفروضات اولیه اش
۲۱	۵. روال اثر حاضر
۲۲	۶. منشاء عقاید لایبنیتس
۲۵	فصل دوم گزاره‌های ضروری و اصل تناقض
۲۵	۷. فلسفه لایبنیتس بانوعی تحلیل گزاره‌ها آغاز می‌شود
۲۶	۸. رئوس کلی استدلال منطقی لایبنیتس
۲۸	۹. مسائلی که ناشی از این نحو استدلال است
۲۸	۱۰. آیا همه گزاره‌ها قابل تأویل به صورتی حتمی است؟
۳۲	۱۱. گزاره‌های ترکیبی و تحلیلی
۳۹	۱۲. ضرورت و امکان خاص

- فصل سوم گزاره‌های ممکن و اصل جهت کافی ۴۱
۱۳. قلمرو احکام ممکن (به امکان خاص) از نظر لایبنتیس ۴۱
۱۴. معنای اصل جهت کافی ۴۶
۱۵. رابطه‌اش با اصل تناقض ۵۰
- فصل چهارم مفهوم جوهر ۵۵
۱۶. آراء دکارتی‌ها و اسپینوزایی‌ها درباره جوهر ۵۵
۱۷. معنای جوهر نزد لایبنتیس ۵۷
۱۸. معنای تحرک ۵۹
۱۹. ارتباط بین تحرک و اصل جهت کافی ۶۱
۲۰. هر سلسله علیّی متشکل از حالات یک جوهر است ۶۲
۲۱. چگونه یک جوهر غیر از مجموع محمولاتش است ۶۳
۲۲. نسبت زمان با تصور لایبنتیس از جوهر ۶۵
- فصل پنجم این همانی تمایزناپذیرها و اصل پیوستگی امکان و سازگاری ۶۸
۲۳. معنای اصل این همانی تمایزناپذیرها ۶۸
۲۴. اصلی واجب که مفروض اولیه لایبنتیس نیست ۶۹
۲۵. آیا برهان لایبنتیس در خصوص این اصل معتبر است؟ ۷۲
۲۶. هر جوهری محمولات نامتناهی دارد. ربط این امر با امکان خاص و اصل این همانی تمایزناپذیرها ۷۴
۲۷. اصل پیوستگی: صور سه گانه پیوستگی مورد اعتقاد لایبنتیس ۷۵
۲۸. مبانی اصل پیوستگی ۷۹
۲۹. امکان عام و سازگاری ۷۹
۳۰. صفات عمومی همه جهانهای ممکن ۸۱
۳۱. انواع سه گانه ضرورت ۸۲
- فصل ششم علت اعتقاد لایبنتیس به جهان خارج ۸۴
۳۲. لایبنتیس ماده را به عنوان یک داده پذیرفت ۸۴
۳۳. وجود جهان خارج صرفاً یک «ایقان اخلاقی» است. ۸۵

- فصل هفتم فلسفه ماده: الف. از آن جهت که پیامد اصول دینامیک است. ۸۹
۳۴. وثاقت عام ادراک، مفروض اولیه فلسفه لایبنتیس است ۸۹
۳۵. معانی متنوع «ماده» و «جسم» ۸۹
۳۶. رابطه دینامیک دکارتی و لایبنتیسی ۹۱
۳۷. امتداد ذات ماده نیست. ۹۱
۳۸. مفهوم ماده اولیه در دینامیک لایبنتیس ۹۲
۳۹. ماده ثانویه ۹۴
۴۰. مفهوم نیرو قانون ماند ۹۵
۴۱. نیرو و حرکت مطلق ۹۷
۴۲. مبانی تمایزیکی اتخاذ فرض نیرو ۱۰۰
۴۳. برهان دینامیکی کثرت توالی علیّی ۱۰۲
۴۴. بهم آمیختگی سه نوع نظریه دینامیکی به وسیله لایبنتیس ۱۰۴
۴۵. دلایل او بر ضد اتهامهای ممتد ۱۰۵
۴۶. بر ضد خلأ ۱۰۵
۴۷. و بر ضد تأثیر از راه دور ۱۰۶
۴۸. نیروی فردیت بخش ۱۰۷
۴۹. نیروی اولیه و نیروی تبعی ۱۰۸
۵۰. جدلی‌الطرفین بودن علیت دینامیکی ۱۱۱
- فصل هشتم فلسفه ماده (دنباله فصل قبل)، ب. در مقام تبیین پیوستگی و امتداد ۱۱۳
۵۱. از آنجا که جوهرهای مرکب وجود دارند، لزوماً جوهرهای بسیط نیز خواهند بود ۱۱۳
۵۲. مبدا فلسفه لایبنتیس، امتداد متمایز از امکان است. ۱۱۴
۵۳. بُعد یعنی تکرار ۱۱۵
۵۴. از آنجا که جوهر باید یک واحد حقیقی باشد، پس ممکن نیست که امتداد ذات جوهر باشد. ۱۱۶
۵۵. سه نوع نقطه، جوهرهای غیرمادی ۱۱۷
۵۶. هر چند نیرو واقعی است، حرکت پدیداری است. ۱۱۹

- فصل نهم لایبنت پیوستار
۵۷. معضلات نقاط
۵۸. اثبات عدم تناهی واقعی و ردّ عدد نامتناهی
۵۹. لایبنتس و انکار پیوستگی به یک اعتبار
۶۰. در عدد، مکان و زمان، کل مقدم بر جزء است
۶۱. زمان و مکان نزد لایبنتس نسبی محض اند
۶۲. ملخص استدلال از پیوستار به مُنادها
۶۳. پدیداری بودن مجموعه‌ها موجب عدم احصاء واقعی مُنادهاست
۶۴. مشکلات این دیدگاه
- فصل دهم نظریه زمان و مکان و ارتباط آن با اصالت مُناد
۶۵. چرا هر فلسفه جوهری باید منکر واقعیت مکان باشد
۶۶. دلایل لایبنتس بر خلاف واقعیت مکان
۶۷. نظریه لایبنتس دربارهٔ موضع مکانی
۶۸. نسبت مُنادها با مکان یا مشکل اساسی نظریه اصالت مُناد
۶۹. آراء اولیه لایبنتس در این موضوع
۷۰. آراء اواسط عمرش
۷۱. آراء اواخر حیاتش
۷۲. زمان و تغییر
۷۳. رأی ناهمخوان اصحاب اصالت مُناد در خصوص نسبت‌های زمان و مکان با اشیاء
۷۴. اعتقاد مبهم لایبنتس به ما بازاء عینی زمان و مکان
- فصل یازدهم ماهیت کلی مُنادها
۷۵. ادراک
۷۶. شوق
۷۷. ادراکی که نتیجه تأثیر مُدرک بر مُدرک نیست
۷۸. انتقاد لوتزه از این رأی
۷۹. هماهنگی پیشین بنیاد

- فصل دوازدهم نفس و بدن
۸۰. روابط مُنادها که از این پس لحاظ می‌شود
۸۱. آراء دکارتیان و اسپینوزاییان در خصوص روابط نفس و بدن
۸۲. اجمال رأی لایبنتس
۸۳. سه دسته مُناد
۸۴. تحرک و تحرک‌پذیری
۸۵. کمال و وضوح ادراک
۸۶. عنصری به نام مادهٔ اولیه در هر مُناد
۸۷. مادهٔ اولیه منشاء تناهی، کثرت و ماده
۸۸. درباب روابط درونی مُنادها
۸۹. دو نظریه نفس و بدن نزد لایبنتس
۹۰. اولین نظریه
۹۱. دومین نظریه
۹۲. پیوند جوهری
۹۳. ردّ دومین نظریه
۹۴. تکوین پیشین
- فصل سیزدهم ادراک مبهم و ناخودآگاه
۹۵. دوگونه اختلاف بین مُنادها
۹۶. حالات ذهنی ناخودآگاه
۹۷. ابهام و ادراکات خرد
- فصل چهاردهم نظریه شناخت لایبنتس
۹۸. معنای نظریه شناخت
۹۹. حقایق و تصورات فطری
۱۰۰. ناسازگاری مابعدالطبیعه لایبنتس با کتاب تحقیقات نوین او
۱۰۱. معضلات مربوط به تصورات فطری
۱۰۲. تمایز عقل و احساس
۱۰۳. کیفیت تصورات

۱۸۲	۱۰۴. تعریف
۱۸۳	۱۰۵. زبان و نشانه‌های عمومی
۱۸۶	فصل پانزدهم دلایل وجود خداوند
۱۸۶	۱۰۶. چهار برهان مورد قبول لایبنتس
۱۸۶	۱۰۷. برهان وجودی
۱۸۸	۱۰۸. برهان بر امکان تصور خدا
۱۸۹	۱۰۹. برهان جهانشناختی
۱۹۰	۱۱۰. ایرادات این برهان
۱۹۲	۱۱۱. برهان مبتنی بر حقایق ازلی
۱۹۲	۱۱۲. نقاط ضعف آن
۱۹۵	۱۱۳. ارتباط معرفت با حقیقت
۱۹۷	۱۱۴. برهان مبتنی بر هماهنگی پیشین بنیاد
۱۹۹	۱۱۵. ایرادات این برهان
۲۰۰	۱۱۶. تناقضات حاصل از اعتقاد لایبنتس به خدا
۲۰۳	۱۱۷. خیر خداوند
۲۰۵	فصل شانزدهم اخلاق در فلسفه لایبنتس
۲۰۵	۱۱۸. جبر و اختیار
۲۰۸	۱۱۹. روانشناسی اراده و لذت
۲۱۰	۱۲۰. گناه
۲۱۱	۱۲۱. مفهوم خیر و شر: مراتب سه گانه هر یک
۲۱۲	۱۲۲. شرّ متافیزیکی، منشاء دو نوع شرّ دیگر
۲۱۴	۱۲۳. ارتباط با آموزه احکام تحلیلی
۲۱۵	۱۲۴. قلمرو طبیعت و فیض
۲۱۷	ضمیمه
۳۱۹	فهرست منظم به ضمیمه

مقدمه مترجم

دیربست که نام بلند راسل در ایران، پایتخت حکمت مشرق زمین پیچیده است بدون آنکه آثار عمیق او در دسترس فارسی زبانان قرار گیرد و این مانع تفکر جدی درباره گوشه‌ای از فلسفه غرب از ناحیه کسانی خواهد بود که حتی با وجود دانستن زبان خارجی همچنان به فارسی می‌اندیشند و به کمک زبان مادری افکار خود را سامان می‌دهند. به تصدیق همه صاحب‌نظران این کتاب مهمترین اثری است که درباره لایبنتس به رشته تحریر درآمده و خود نیز از مهمترین آثار فلسفی راسل است. در این کتاب فیلسوفی به نظاره دقیق فیلسوفی نشسته است و درست‌تر آنکه، راسل پیش از سی سالگی (زمان تألیف این اثر) هنوز به این نام شهره نبود. لایبنتس نیز غریب و ناشناخته بود فیلسوفی جبون با دو گونه سخن که به زیرکی جز از چشم بزرگانی چون کانت مستور مانده بود. در کتاب حاضر که ترجمه آن به لحاظ عنایت علاقمندان می‌رسد لقاحی معنوی رخ داده که به زایش و آشکار گشتن دو فیلسوف منجر گشته است. در این اثر راسل خود را نیز به همان اندازه بر ملا ساخته که لایبنتس را.

یکی از دلایل عدم توجه به لایبنتس در ایران شاید آن است که ما فلسفه غرب را از مصب آن رودی اخذ نمودیم که نامش فرانسه است. در آغاز راویان فلسفه غرب در ایران با زبان فرانسه آشنا بودند و طبعاً فلسفه غرب به روایت فرانسوی‌اش را به ما آموختند و از این رو درک ما از لایبنتس دچار نقصان شد زیرا مطابق این روایت دکارت در ردیف یکی از پنج فیلسوف بزرگ جهان قرار دارد و اسپینوزا و لایبنتس جز تابعان او نیستند و این چیزی است که در این کتاب محل توجه نیست و اساساً مطالعه لایبنتس دکارتی و وجه همت راسل قرار ندارد. شتاب ما در فراگیری فلسفه غرب توجه به دکارت و عزل نظر کردن از پیروانش را موجه می‌سازد. دکارت فیلسوفی آسان فهم است چون از گذشته و سنت فلسفی بریده است در بادی نظر درک فلسفه‌اش چندان محتاج